

C r i t i c s P o i n t

Μουσική από τή Γουατεμάλα!

Χοακίν Όρεγιάννα Μεχία:
Συμφωνία από τόν Τρίτο Κόσμο,
(παγκόσμια α' εκτέλεση)

20/2017.

του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΑΥΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ δέ μοιάζει με κανένα από όσα έζησα πάνω από μισόν αιώνα τώρα. Άλλοι άνθρωποι, άλλοι χώροι, ίδια μόνον τὰ ονόματα τών θεσμών. Στῆς ζωῆς μου τὸ λιόγερμα μοῦ λείπει ἐπώδυνα ἐκεῖνο πού ἐλάχιστες στιγμές κατόρθωσα νὰ ζήσω στὸν πανάθλιο τόπο τοῦ πεπρωμένου μου: ἡ ἐπαγγελματικὴ ρουτίνα. Τὴν ἀνατρέπουν συνεχῶς δυνάμεις, τελικῶς σκότιες, καὶ σατανικὰ ἀνεξέλεγκτες.. Κι' ἀλήθεια τί σχέση ἔχουν πιά οἱ ὅποιοσδήποτε σχολιαζόμενες ἐκδηλώσεις μετὰ τὸ μνημονιακό μας Ἄρμαγεδδῶνα; ὅ,τι παρακολουθῶ, τὸ εἰσπράττω κυρίως ὡς ἐνημέρωση. Ἀκόμη καὶ ὅταν τὸ ἐπιδοκιμάζω ἀνεπιφύλακτα, σπάνια πιά μετὰ γεμίζει.

Εἶναι ὄντως τερατῶδες νὰ ἀγνοοῦν οἱ «θεσμοί» μας τὴν ἐφετεινὴ 100ῆν ἐπέτειο ἐκδημίας τοῦ Σπύρου Σαμάρα καὶ ἀντ' αὐτοῦ νὰ πρωτακούω ἄκρως ἐνδιαφέρουσα ὁμολογουμένως, ἐντεχνη μουσικὴ τῆς Γουατεμάλας, πού ὡς τώρα μοῦ ἦταν μουσικῶς τελείως ἀγνωστὴ. Καὶ ὅμως, πόσοι ἀπὸ τοὺς ψηφίζοντες ἑαυτολάγνους καὶ εὐπίστους Ἑλληνες, γνωρίζουν ὅτι κάθε χώρα τῆς Κεντρικῆς καὶ Νότιας Ἀμερικῆς, ἀντιπροσωπεύει καὶ μιὰ ξεχωριστὴ τραγωδία, ἄμεσα συνδεδεμένη μετὰ τὴν παλιὰ ἀριστοκρατία τών Ἰσπανῶν «κονκισταδόρες» (ναί, ἔχω διαβάσει τὸ ἀνατριχιαστικὸ βιβλίον τοῦ ἱεραποστόλου Βαρθολομαίου δὲ λὰς Κάσας γιὰ

τὴ γενοκτονία τῶν πραγματικῶν δικαιούχων τῶν χωρῶν αὐτῶν), ὑπόλογη γιὰ τὴν ἄκρα ἐξαθλίωση τοῦ ντόπιου πληθυσμοῦ. Τὸ β' μισὸ τοῦ 20οῦ αἰῶνα μπαίνουν στὸ παιχνίδι οἱ ΗΠΑ, τὰ καρτέλ τῶν ναρκωτικῶν κ.λπ. Καὶ ἀκριβῶς κατὰ τοῦτο ξεχώριζε ἡ συμπεροσφορὰ ἀπὸ τὸ θεσμὸ *documenta* 14, τὸ Μέγαρο Μουσικῆς καὶ τὴν ΚΟΑ, τῆς παγκόσμιας ἀ' ἐκτελέσεως τῆς *Συμφωνίας ἀπὸ τὸν Τρίτο Κόσμο* τοῦ Γουατεμαλανοῦ (ἢ Γουατεμαλτέκου; ἰσπανικὰ ἰσχύει αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ) συνθέτου, ΧΟΑΚΙΝ ΟΡΕΓΙΑΝΑ ΜΕΧΙΑ [Joaquín Orellana Mejía, γ. Πόλη Γουατεμάλας, 5 Νοεμ. 1930), θαλερότατου καὶ παρόντος στὴν ἐκδήλωση. Πρὶν ὅμως ἀσχοληθοῦμε μαζὶ του σκιαγραφώντας τον, εἶναι ἀπαραίτητη μιὰ ἀναδρομὴ στὴν πολυαίμακτη ἱστορία τῆς τραγικῆς του χώρας, ἀφοῦ τὸ ἔργο του, ἔντονα ἀνεπίδεκτο συγκρίσεων μὲ ἄλλα ἀκούσματα, εἶναι βγαλμένο μέσα ἀπὸ συμφορὲς προαιώνιες, ὀξυμένες τὶς τελευταῖες δεκαετίες.

Τὰ βάσανα τῆς νεώτερης Γουατεμάλας ἀρχίζουν (!) μὲ τὴν ἐκλογή ὡς προέδρου τὸ 1951, τοῦ δημοφιλέστατου συνταγματάρχου, Jacobo Árbenz Guzmán (1913-1971), δευτέρου προέδρου ἐκλεγμένου μὲ δημοκρατικὲς διαδικασίες μιᾶς χώρας, ἐπισήμως ἀνεξάρτητης (;) ἀπὸ τὸ 1825. Ὁ Ἄρμπενθ, προχώρησε σὲ ἕναν ἥπιο καπιταλισμὸ, μὲ διανομὴ ἀκαλλιέργητης γῆς σὲ ἀκτήμονες, δυσαρεστώντας ὅμως τὶς ΗΠΑ, τοὺς προέδρους Τρούμαν καὶ Ἄιζενχάουερ, καὶ φυσικὰ τὴ CIA, ὄλων προμάχων τῆς περιβόητης ἀμερικανικῆς *United Fruit Company* ποὺ θησαύριζε ἀπὸ τὸ αἷμα ἐξαθλιωμένων ἀγροτικῶν καὶ ἐργατικῶν στρωμάτων. Ἔτσι, πλαισιωμένο ἀπὸ ἕνα τερατώδη μηχανισμό ψυχολογικοῦ πολέμου, ἕνα σῶμα 480 μόλις ἀνδρῶν, ἐκπαιδευμένων καὶ ἐξοπλισμένων ἀπὸ τὴ CIA, ἀνάγκασε σὲ παραίτηση τὸν Ἄρμπενθ (27.6.1954), ὅταν ὁ τρομοκρατημένος στρατὸς τῆς χώρας, ἀρνήθηκε νὰ τὸ πολεμήσει. Ἐκτοτε ἀρχίζει ἕνας φοβερὸς ἐμφύλιος πόλεμος, μὲ ἀντιπάλους ἀπὸ τὴ μία πλευρὰ, τὸν «κυβερνητικὸ» στρατὸ σειρᾶς δικτατόρων, συνήθως «ἐκλεγμένων» μὲ βία καὶ νοθεῖα (Κάρλος Καστίγιο Ἄρμας, 1954-57, Μιγκέλ Ἰντιγκόρας Φουέντες, 1957-63, ταξίαρχος Κγέλλ Λάουγκερουντ Ἐουχένιο Γκαρθία, 1971-1974, στρατηγὸς Ρομέο Λούκας Γκαρθία, 1978-82, ποὺ ἀνετράπη ἀπὸ τὸν Ἐφραῖν Ρίος Μόνττ [Efraín Ríos Montt], 1982-83, κ.ἄ.) καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τέσσερις (1982) ὁμάδες ἀνταρτῶν γνωστῶν μὲ τὰ ἀρχικὰ EGP, ORPA, FAR καὶ PGT, ποὺ ἐνώθηκαν τὸ 1982 μὲ τὴν ἐπωνυμία URNC [*Unidad Revolucionaria*

Nacional Guatemalteca, δηλ. Ἐθνικὴ Ἐπαναστατικὴ Ἐνότης Γουατεμάλας], ὑποστηριζόμενη ἀπὸ τὸ Σάν Σαλβαδόρ, τὴ Νικαράγουα καὶ τὴν Κούβα. Ὁ ἐμφύλιος ἔληξε τὸ 1996 μὲ σύμφωνο εἰρήνης μεταξὺ ἀνταρτῶν καὶ κυβερνητικῶν, ὕστερα ἀπὸ ἔντονη παρέμβαση τοῦ ΟΗΕ... Τὸ φρικιαστικότερο ὅμως γνῶρισμα τοῦ 3βετοῦς σπαραγμοῦ ἦσαν οἱ καθ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα, πέρα ἀπὸ τὶς ἐξοντώσεις ἀντιφρονούντων, οἱ ἐκ μέρους τῶν κυβερνητικῶν σφαγὲς γενοκτονίας ἄνω τῶν 200.000 αὐτοχθόνων Μάγιας καὶ ὁ ξερρίζωμος 800.000! (πηγή: πάντα Βικιπαίδεια).

* * *

Ὁ ΧΟΑΚΙΝ ΟΡΕΓΙΑΝΑ ΜΕΧΙΑ πρωτοδιδάχθηκε μουσικὴ στὸ Κολλέγιο τοῦ Σάν Σεμπαστιάν, ὅπου γνῶρισε τὴν ὄπερα καὶ ἰδίως τὸ Βέρντι. Ἀργότερα σπούδασε στὸ Ἐθνικὸ Ῥδεῖο Μουσικῆς Germán Alcántara, ἀποφοιτώντας ὡς βιολιστὴς τὸ 1959. Τὸ 1967-68, στὸ Λατινοαμερικανικὸ Κέντρο Ἀνωτάτων Μουσικῶν Σπουδῶν, τοῦ Μπουένος Ἄϊρες (Ἀργεντινὴ) μελέτησε μὲ καθηγητὲς τοὺς Χιναστέρα, Νόννο, Κριστόμπαλ Χάλφφτερ, Χάουμπενστοκ Ραμάτι κ.ἄ. ἐνῶ τὸ 1973 ἄρχισε πειραματισμούς μὲ τὴν ἠλεκτροακουστικὴ μουσικὴ. Ἐπιστρέφοντας στὴ Γουατεμάλα, διαπίστωσε ὅτι ἡ λεγόμενη «πρωτοπορειακὴ» μουσικὴ, ἐκεῖ, ὅπως καὶ σὲ ἄλλες χῶρες, δὲν εἶχε καμμιά ἀπήχηση (μήπως σήμερα ἔχει;) καὶ ἔτσι στράφηκε στὴ μουσικὴ καὶ τοὺς ἠχόκοσμοις τῶν τροπικῶν δασῶν τῆς πανάρχαιης πατρίδας του, δίχως ὅμως νὰ ἐγκαταλείψει τὴν ἠλεκτρονικὴ μουσικὴ καὶ παράλληλα πλουτίζοντας τὸ ἠχητικὸ του Σύμπαν μὲ ὄργανα ἰδίας ἐπινοήσεως, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα χρησιμοποίησε καὶ στὸ ἔργο του ποὺ ἀκούσαμε. Κρουστὰ ποὺ ἄφησαν τὴν ἐντύπωση ὅτι ἀναπαρήγαν τοὺς ὀργιαστικοὺς ἠχόκοσμοις τῆς τροπικῆς πανίδας καὶ ποὺ ἐκτίθενται στὸ Μέγαρο Μουσικῆς. Τὸ ἔργο μὲ τὸν ὁποῖο ἀνακάλυψε τὸ μουσικὸ του ἑαυτοῦ ἦταν ἡ *Humanofonía I* (1971), γιὰ ὀρχήστρα καὶ μαγνητοταινία, «ἠχητικὴ μαρτυρία τῆς καθημερινῆς βίας ποὺ θεσμοποιήθηκε στὴ Γουατεμάλα ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ δικτατορία».

Ἡ *Συμφωνία ἀπὸ τὸν Τρίτο Κόσμο* [*Symphony from the Third World*], γιὰ συμφωνικὴ ὀρχήστρα, μεικτὴ καὶ παιδικὴ χορωδία, τὴν ὀρχήστρα κρουστῶν «ἠχητικὰ Ἐργαλεῖα» (ἐπινοήσεως τοῦ συνθέτου) καὶ 7μελὲς σύνολο ἀπὸ μαρίμπες (Γουατεμαλτέκοι ἐκτελεστές), διηύθυνε ὄνειρωδῶς ὁ συμπατριώτης τοῦ συνθέτη, ἀρκετὰ νεότερός του, ἀρχιμου-

σικός Χούλιο Σέζαρ (δηλ. Ίούλιος Καΐσαρ) Σάντος Κάμπος [Julio César Santos Campos]: ἐπὶ 45'21'' χρονομετρημένα (ἢ διάρκεια τοῦ ἔργου, σὲ ἓνα μέρος χωρὶς διακοπή), ἀποδίδοντας μιὰ πυκνότατη, βαθύτατα ἔμμουση, πολυφωνία, χωρὶς νὰ χάσουμε τὸν παραμικρὸ φθόγγο ἀπὸ τὸν ἐν πολλοῖς ὀργιαστικὸ τροπικὸν αὐτὸν ἠχοκόσμο. Καὶ εἶχε νὰ διευθύνει: α) τὴν Κρατικὴ Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν, σὲ μείζονα σχηματισμό· β) τὴ Χορωδία τοῦ Δημοῦ Ἀθηναίων (διεύθυνση: Σταῦρος Μπερῆς)· γ) τὴ Χορωδία τῆς ΕΡΤ (διεύθυνση: Δημήτρης Κτιστάκης)· δ) τὴν ὀρχήστρα κρουστῶν «Ἠχητικὰ Ἐργαλεῖα» (διεύθυνση & διδασκαλία: Δημήτρης Δεσύλλας)· καὶ ε) 7 συμπατριῶτες του δεξιότεχνες τῆς μαρίμπα!

Ἰπάρχουν σὲ κάθε διοργάνωση λεπτομέρειες καθοριστικότες γιὰ τὴν ἔκβαση καὶ τὴν ἀπήχησή της. Καὶ ἐδῶ, ἔλειψε δραματικὰ ἡ προβολὴ σὲ ὑπερτίτλους τοῦ κειμένου τοῦ ἔργου, ποίημα τοῦ συνθέτη (ὑπογραφοῦσαν Joaquín Orellana) μὲ τίτλο *Ἡ Μαρίμπα τοῦ Ξερριζωμοῦ*. Καίτοι δημοσιεύονταν δις στὸ δίγλωσσο (ἐλληνικὰ, ἀγγλικά) πρόγραμμα, ἦταν ὀλοφάνερο πὼς κάθε λέξη του προδιέγραφε καὶ προσδιόριζε τὴν μορφικὴν ἐξέλιξη τῆς ὅλης συλλήψεως. Τελικὰ συμμετείχαμε σὲ μιὰ πανάρχαιη λειτουργία, ἐκφράστρια μιᾶς ἀτέρμονης σύγχρονης «πολιτικῆς» (!) τραγωδίας: Πρωταγωνίστρια ἡ μαρίμπα πού ὁ ἦχος καὶ ἡ πολυφωνία της μᾶς συνεπῆραν. Καὶ σκεφθεῖτε ὅτι ἡ ἰσπανογενὴς τοπικὴ ἀριστοκρατία, ὅπως ἀκούσαμε, τὴ μισοῦσε τόσο ὥστε θέλησε νὰ κάψει ὅλα τὰ ὄργανα.

Τὸ ἔργο ἀρχίζει δραματικότερα μὲ ξύλινα πνευστά, τύμπανα ὀρχήστρας, σὲ θέμα ἄκρας ἀπογνώσεως περιέργως πλουτίζομένης μὲ ἦχους τροπικῶν πουλιῶν, παρεμβάσεις χαλκίνων καὶ ἀνδρικήs χορωδίας πού τραγουδᾷ ἀλλὰ καὶ ἀπαγγέλλει ρυθμικά. Οἱ ἦχοι τροπικῆs πανίδος, φθάνουν στὶς ψηλότερες περιοχὲς τοῦ ἠχητικοῦ φάσματος. Ξανακούγονται τὰ βιολοντσέλα, μὲ τὶς ὑφιφώνους σὲ ταυτοφωνία πού διαδέχεται σὲ καίρια ρυθμικὴν ἀντίθεση ἓνα σόλο κλαρινέτου. Ἡ συμμετοχὴ τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας ὑποχωρεῖ, καὶ μετὰ ἀπὸ σύντομη παρέμβαση τῆς παιδικῆς χορωδίας, παραχωρεῖ τὴ θέση της στὶς μαρίμπες, στὴν ἔρρυθμη χορωδία καὶ στὰ κρουστά. Συνθέτης ἀνεξάντλητος, μεγαλόκαρδος καὶ μέγας ἐνορχηστρωτῆς, πού δίχως ἴχνος ναρκισσισμοῦ ἱστόρησε τὴν τραγωδία τῆς πατρίδας του. Νὰ τὸν γνωρίσουμε καλλίτερα! (Αἴθουσα Χρ. Λαμπράκη, 28.6.2017). **Λέξεις: 1.097.**